

ÜÇÜNCÜ KİTAP

cahit koytak

yoksulların ve
şairlerin kitabı

la poetica commedia

*“En büyük sanatçılar bile
bir mermerin kendi içinde
taşımadığı fikri üretmezler.”*

MICHELANGELO

*“İncir ağacına baktığım zaman,
her yaprağın değişik bir biçimi olduğunu fark ederim.
Her biri boşlukta kendine özgü bir salınımla kımlıdır,
her biri kendine özgü bir renkle ışıldar,
kendine özgü bir sesle bağıırır.
Ama hepsi bir ağızdan bağıırır
ve tek söz çıkar ağızlarından:
İncir ağacı, incir ağacı, incir ağacı!”*

H. MATISSE

ARA SÖZLER

ARA SÖZLER

I

*Ancak yirmi bin dizeye yaklaşırken keşfettim,
Bu uyur gezer ırmağın sularıyla, aslında, nereye doğru
akıp gittiğini rüyanın, mitin, şiirin ve kaderin.*

*Kimi okur için, bu, kargaların ömrü kadar uzun, upuzun
Ve yine kargaların ötüşleri gibi bet, bıktırıcı, monoton
teraneyi anlamak için biraz,
Bir ırmak düşünün, bir ırmak ki, yeryüzünde
Hiç değişmeyen bir iklim ve değişmeyen bir yatakta akıp da
Hep aynı denize dökülmekten
Ve başka pek çok akarsu gibi, o denizde yok olup da gitmekten
huyulanmaya başlıyor.*

*Ve mitteki tanrı İndra'nın döngüsel kaderi gibi,
Binlerce, binlerce yıl köşklerde, gökçe kaşanelerde
çağıldayıp, çağıldayıp dursa da,
Sonunda vara vara hiçliğe varacak olan
Ve başka İndralar için yeniden, yeniden ve iştahla başa dönen
zalim bir döngüden kaçır gibi, kederle,
kederle ve sitemle çıkararak yatağından,
Yerde değil, yerde 'yüzüstü' değil de artık,
yağmur bulutları gibi rüzgârın kucağında,
Göklerde dolaşmak ve biraz yalnız, avare,
biraz küskün
ve serazat
'takılmak' istiyor.*

*Ve biraz 'efkâr' dağıtıp,
Biraz güç, biraz neşe,
Biraz esin toplayınca da, belki
Bazen Nil'in gönlüne inivermek,
Nil'in yatağında ve Nil'in
Zamanında akıp durmak,
Bazen Ganj'la, bazen Dicle'yle,
Bazen Tuna'yla, Volga'yla,
Ya da Guadalquivir'le akmak
Onların gönlünde çalkalanmak,
Çalkalanmak, çalkalanmak
Ve durulmak istiyor. F a k a t...*

*Nil'le akarken Nil'e,
Milyonlarca yıl
Hep Nil, hep Nil,
Hep Nil olarak aktığını;
Ganj'la akarken de Ganj'a,
Hep Ganj hep Ganj,
Milyonlarca yıl
Hep Ganj olarak
Akıp durduğunu
Unutturmak istiyor.*

3 Haziran 2008

II

siz, Homer diyorsunuz, Rumî diyorsunuz,
Hayyam ya da Dante diyorsunuz, değil mi?
Goethe'yi, Basho'yu, Hafız'ı da ben ekleyeyim,
Gilgamiş'ı, Genceli Nizami'yi, Yunus'u,
Puşkin'i, Milton'u, Yeats'i ve Joyce'u...
adları **Yoksuların ve Şairlerin Kitabı**'nda
geçsin ya da geçmesin, daha nicelerini,
daha onlarcasını, yüzlercesini...
bunlar, gerçekte, içlerinde bir tek büyük ırmağın,
bir tek büyük senfoni ve ortak bir serüvenin
akıp gürlediği vadiler!

sözün bir başka makamında, bunlar;
benim, balçıkla oynadığım oyunda
yahut bana oynatılan oyunda
yahut adına ruh denen çadır tiyatrosunda
sahnelenen o karışık, o doyulmaz oyunda
sahneye girip çıkanların bir bölümü yalnızca;
bir bölümü, kumpanyada rol alan
küçük, büyüklü oyun kişilerinin,
hortlaklar taifesinin yahut ruhlar kominyonunun...

yaşamış olsunlar ya da olmasınlar;
başlarını yaratıcı zihinden ya da ruhtan,
o gezgin tiyatro çadırından dışarı
çıkarmış olsunlar ya da olmasınlar;
hepsi bir kayanın, bir ağacın,
içi biçim dolu, fikir dolu, söz dolu bir uğultunun,
düşlerin, sislerin, karanlığın içinden
benim kendi keskim, kendi çekicim,
kendi kalemimle yontup çıkardığım figürler:

*yahut buluttan, yağmurdan ve rüzgârdan,
bazen geçmek bilmeyen ağırkanlı zamandan
kesip katladığım,*

*kanatlandırdığım
origamiler, hepsi.*

*yahut, topladığı hurdaları eritip
kaba harca katmaya kıyamayan Yazgı'dan
ödünç alıp da, kendi zevkime göre
giydirip kuşandırıp,
boya, makyaj... yeniden sahneye çıkardığım
benim kendi oyun kahramanlarım bunlar,
benim kendi roman kahramanlarım.*

*ruhumun keçiyollarına,
hayalhanemin en iç duvarlarına,
kendi krallığının tarih sayfalarına
ve ceylan derisine, kalbimin
kaydedilen esatir-i evvelin ve ahirin'in
kargacık burgacık satırları,
derkenarları ve dipnotları, diyelim.*

*öyle bir hikâye ki, okuduğunuzda
tek tek ve açıkçana ne beni,
ne de onları görebiliyorsunuz
sayfalar arasında*

*ama dikkatli bakarsanız
ya da dikkatinizi aklınızdan koparıp
bilinç üstü, zaman üstü gerçeğe,
gerçeküstü gerçeğe,
rüyalara, mitlere,
belki biraz daha diplere,
belki biraz daha diplere 'akar'sanız,
o zaman tek bir yüzün hatlarına sıkışmış
bütün yoksulları, bütün çobanları,
bütün kralları ve bütün şairleri
görebiliyorsunuz.*

*ve işitebiliyorsunuz hatta,
belki sadece bir lahza
ve derinden derine
insanın balçığına üflenen
lahuti sözcükleri,
lahuti ezgileri...*

16 Haziran 2009

III

*hayatla başlayıp, ölümlle
bitmeyecek kadar uzun,
upuzun bir şiirin
yapmak istediđi, nedir?
dolaşmak rüzgâr gibi
yerde serseri serseri,
gökte serseri serseri!*

*gezmek insan ruhunda,
ruhun bozkırlarında,
ruhun sahralarında,
şehirlerinde, örenlerinde,
müzelerinde
ve mezarlarında...*

*kavimlerin, kaderlerin,
mesellerin, masalların,
rüyaların ve gerçeklerin
tozunu kaldırmak oralarda
ve yeryüzünün hüznü dolu sesini
toplayıp çıkarmak gökyüzüne.*

*sonra da, tozuyla toprađıyla,
Samanyolu gibi
göklerle sarmaş dolaş
akıp durmak, akıp durmak
'Akıp Durmayan'a
karışıp gidinceye kadar...*

*iyi şiirin yapmak istediđi nedir?
balçıđa aç bir nefes,
yüređe aç bir esin,
kafaya aç bir fikir,
insana aç bir sevda gibisine
dolaşmak gönülden gönüle,*

*çobana ve bilgine, azize ve katile,
insanın içine, hayatın içine,
ateşe ve küle,
bađa bahçeye ve mezara
yağmur yađdırmak,
yağmur yađdırmak,
yağmur yađdırmak!*

7 Temmuz 2010

IV

Uygar, evcilleşmiş,
Dipnotlarına kadar okunmuş, belenmiş
Ve rafa kaldırılmış olan insanın
 içinde diriliveren
 ilkellik, doğallık, safiyet...
Şiirin vaat ettiği şey budur biraz da.

Tasarlanmış safiyet, tasarlanmış altın çağ.
Ve bütün altın çağların
 'yalancı' olduğunu gösteren,
Sözcüklerle kurulmuş yalancı Krita Yuga* ...

Böyle olduğu için de, hemen her çağda
 'gecikmiş bir doğum'dur, iyi şiir;
Yaşlı doğmuş çocuktur;
Ölümünde de belki, aynı alışkanlıkla
 kıyamete kadar gecikme riski olan;

Ve yine aynı sebeple, biraz zorlama,
Biraz düzmece, biraz kurmaca, ama
Her zaman çok katmanlı,
 ve her zaman oyunbaz...

10 Aralık 2007

* Meraksızlar için not: **Krita Yuga**, Hindu inancına göre, dört evreden oluşan döngüsel kozmik kaderin, mutlak uyum, kusursuzluk ve denge (Dharma) içinde geçen ilk evresi; yitik cennet dönemi, altın çağ.

V

*şiiir bitmedi, hayır, şiiir sanatı ölmedi,
atların nesli kesilmedi henüz;
dağların heybeti, rüzgârın nefesi,
gecenin sessizliği tükenmedi daha;
hiçliğin alçısıyla sıvanmadı ebediyetin ağzı
ve eriyip akmadı göğsüne, varlığın yüzü henüz.*

*ama bundan sonra yazılanların çoğu,
yalnızca, dünyanın her yerinde
kemirilip bitirilen cenneti değil,
alevleriyle yüzlerimizi yalamaya başlayan
cehennemini de hatırlatacak bize,
cehennemden yükselen neşideleri...*

11 Kasım 2008

BİR ATÖLYEDİR İNSAN

ŞAİR BUGÜNDE GEÇİYOR

kimsin sen, rüyalarımızın kapısını
gıcırdatarak açan,
tozlarımızı savuran,
örtülerimizi uçuran
ve düşlerimize, ruhlarımıza yağan?

kimsin sen,
münzevi ezgisiyle bazen
yıkıntılarımızdan,
bazen bahçe duvarlarımızın önünden
mırıldanarak geçen?

bazen de uzaklardan, çok uzaklardan,
tozun, toprağın, sisin
yolları ve yüzleri örttüğü yerden...

bırakarak dudak izlerini
seslerin, sözlerin
ve kalplerin üzerine.

1997 - 8 Haziran 2009

HOMOPŒTĪCUS

*Diyelim ki, buraya kadar okuduđunuz bütün bu şiirleri
ve bundan sonra okuyacağınız ötekileri
ben değil, ben değil de hani,
benim göz oyuklarımdan oyunu izleyen,
oyunu yöneten ve bana sufle veren
daha içrek, daha içerden
bir başka oyun kişisi tasarlıyor.*

*Diyelim ki, onun düşündüklerini de ona,
onun göz oyuklarından oyunu izleyen,
oyunu yöneten ve ona sufle veren
daha içrek, daha içerden bir başkası,
onunkileri de, ondan daha içerden bir başkası,
onunkileri de bir başkası...*

*Böyle böyle diyelim ki, içerlerden konuşan
en içrek oyun kişilerinden biri
katman katman oyundan,
katman katman oyun kişisinin ağzından
şunları fısıldıyor bana:*

*“En dipten konuşan Büyük Dramaturg
sözleriyle balçıđa biçim verdi,
ona ruh üfledi, can üfledi ama
bazılarımızın içinde, işlenmeye hazır,
biçimden biçime sokulabilir
bir miktar ıslak balçık bıraktı.*